
Sprawozdanie z prac w dniach 1 XI 2013–30 X 2014 r.

Hereditas Monasteriorum 5, 455-463

2014

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

ZESPÓŁ II

ks. Janusz KRÓLIKOWSKI

Wydział Teologiczny Sekcja w Tarnowie

Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie

Sprawozdanie z prac w dniach 1 XI 2013–30 X 2014 r.*

1. W okresie sprawozdawczym zasadniczo kontynuowano prace, o których była mowa we wcześniejszych sprawozdaniach, głównie przygotowując do druku zebrane materiały, co do których uznano, że zasługują na publikację, ponieważ znacznie wzbogacają wiedzę o dziejach życia zakonnego w Polsce i polskiej religijności. W tym drugim przypadku chodzi głównie o materiały do dziejów duchowości. W tym zakresie przygotowano do druku materiały dotyczące bł. Stanisława Papczyńskiego, założyciela zgromadzenia marianów, które znajdują się w Kongregacji ds. Kanonizacji w Rzymie – materiały zostały przyjęte do druku na łamach „Ephemerides Marianorum”, 3, 2014.

2. Kontynuowano badania dotyczące dziejów prepozytury benedyktyńskiej w Tuchowie, zwłaszcza poszukiwania archiwaliów. W sposób szczególny zwrócono uwagę na parafie pozostające w jakimś związku z tą prepozyturą: Brzozowa, Piotrkowice, Ryglice, Zagórzany, Zalasowa, Zborowice. Wizyty w archiwach parafialnych tychże parafii okazały się nadzwyczaj owocne dla prac prowadzonych w ramach Projektu. Ich efektem jest m.in. odnalezienie dwóch rękopisów o znacznej wartości religijnej i kulturowej.

Pierwszym z nich jest „mszał krakowski” z początku XV w., zachowany w bardzo dobrym stanie (ryc. 1–2). Mszał jest prawie kompletny; zachowała się jego oprawa (drewno oprawione w skórę), łącznie z klamrami spinającymi okładki. Mszał wymaga konserwacji. Jest to zabytek unikatowy, ponieważ kompletnych mszałów krakowskich z tego okresu nie posiadamy. Mszał stanie się na pewno bardzo ważnym źródłem do zbadania dziejów liturgii w diecezji krakowskiej na początku XV w.

Drugi rękopis to składający się z dwóch części kodeks również pochodzący najprawdopodobniej z połowy XV w., z częściowo zachowaną oprawą (deska oprawiona w skórę), przy czym brakuje kilku kart na początku i na końcu (ryc. 3–5). Kodeks składa się z dwóch współoprawnych woluminów, pisanych różnymi rękami i w różnym układzie (pierwszy wolumin został napisany w dwóch kolumnach, a drugi w jednej). Pierwszy zawiera zbiór kazań *de tempore* (od pierwszej niedzieli Adwentu do 19. niedzieli po Zesłaniu Ducha Świętego), w drugim natomiast znajduje się komentarz teologiczno-duchowy do Księgi Hioba. Zaczyna się od komentarza do wersetu: „Compatus sum luto et assimilatus sum favillae et cineri” (Hi 30, 20). Prawdopodobnie jest to cykl medytacji pasyjnych przeznaczonych na Wielki Post. Ponieważ brakuje kilku kart z początku i końca, w kodeksie nie ma żadnych wpisów proweniencyjnych. Z dużym prawdopodobieństwem pochodzenie kodeksu można wiązać ze środowiskiem benedyktyńskim.

3. Oprócz tych dwóch rękopisów odnaleziono również trzy rękopiśmienne procesjonały klasztorne. Najstarszy z nich pochodzi z połowy XVII w. (ryc. 6) i zawiera liczne kompozycje, które

* Praca naukowa finansowana w ramach programu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego pod nazwą „Narodowy Program Rozwoju Humanistyki” w latach 2012–2016. Scientific work financed by the Ministry of Science and Higher Education under the name of the “National Programme for the Development of Humanities” in the years 2012–2016.

wprawdzie są znane badaczom dziejów muzyki w Polsce, ale znajdują się w nich liczne dodatki partykularne. Na marginesie jednej z kart kodeksu zostało wpisane nazwisko Michała z Grano-wa Wodzickiego (1687–1764), biskupa przemyskiego, opata komendatoryjnego opactw kano-ników regularnych św. Augustyna w Czerwińsku oraz cystersów w Mogile. Wpisane nazwisko bez innych informacji nie pozwala na określenie charakteru wpisu. Dwa pozostałe procesjona-ły pochodzą z pierwszej połowy XVIII w. (ryc. 7).

Brak not proveniencyjnych w procesjonatach uniemożliwia ich dokładną atrybucję. W rubry-kach jednego z rękopisów pojawia się ogólne odwołanie do zwyczajów liturgicznych panują-cych w „provincia nostra”. Wskazuje ten zapis, że chodzi o klasztor należący do prowincji jakiegoś zakonu. Rękopisy zostaną przekazane do dalszego zbadania specjalistom zajmującym się dzie-jami muzyki kościelnej, aby ustalić ich pochodzenie i znaczenie dla polskiej tradycji muzycznej.

4. Ks. Janusz Królikowski kilkakrotnie prowadził dalsze kwerendy w Archiwum Paulinów na Ja-snej Górze, m.in. badając akta kapitulne, by odpowiedzieć na pytanie, w jaki sposób władze zakonne reagowały na dokonujące się kasaty i jakie przedsięwzięto działania w ich kontekście.

5. W ramach prac zespołu przygotowano trzy referaty na konferencję *Losy i znaczenie dzie-dzictwa kulturowego po klasztorach skasowanych na ziemiach zaboru rosyjskiego w latach 1864–1905. W 150. rocznicę wielkiej kasaty klasztorów dokonanej w 1864 r.*, która odbyła się w Mącho-cicach Kapitulnych 25–27 IX 2014 r.: Anna Gąsior – *Rosyjskie rozporządzenia dotyczące kasaty klasztorów z lat 1865–1900*; ks. Robert Kantor – *Postanowienia ukazu carskiego z 22 XI 1864 r. dotyczące utrzymania i zarządu klasztorów w Królestwie Polskim*; ks. Janusz Królikowski – *Kasaty klasztorów paulińskich po 1864 r. w świetle akt kapitulnych zakonu*.

6. W trakcie Międzynarodowej Konferencji Naukowej *Historia chrześcijaństwa w źródłach*, 4–6 XII 2014 r., Kraków, zorganizowanej przez Wydział Historii i Dziedzictwa Kulturowego Uniwersy-tetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie, ks. Janusz Królikowski wygłosił referat *Nieznane kazania Jacka Mijakowskiego OP. O pożytku cierpliwego weryfikowania źródeł*, w którym omówił rękopiśmienny zbiór kazań dominikańskich odnaleziony w ramach prac związanych z Projek-tem, co było już sygnalizowane we wcześniejszym sprawozdaniu¹.

7. W ramach prac nad Projektem zdecydowano się podjąć prace nad zebraniem źródeł praw-nych do dziejów kasat. Zostały już zgromadzone:

- dokumenty papieskie dotyczące kasat zakonu jezuitów z 1773 r. i niektóre dokumenty rosyj-skie dotyczące dalszych losów jezuitów;
- niektóre dokumenty dotyczące kasat józefińskich;
- dokumenty dotyczące kasaty z 1819 r.;
- dokumenty rosyjskie dotyczące kasat po powstaniach listopadowym i styczniowym.

8. Przeprowadzono kwerendę w Archiwum Parafialnym w Bochni, gdzie udało się znaleźć nie-liczne materiały archiwalne dotyczące bocheńskiego klasztoru dominikanów, przy czym duża liczba nieuporządkowanych archiwaliów pozostaje jeszcze do przejrzania.

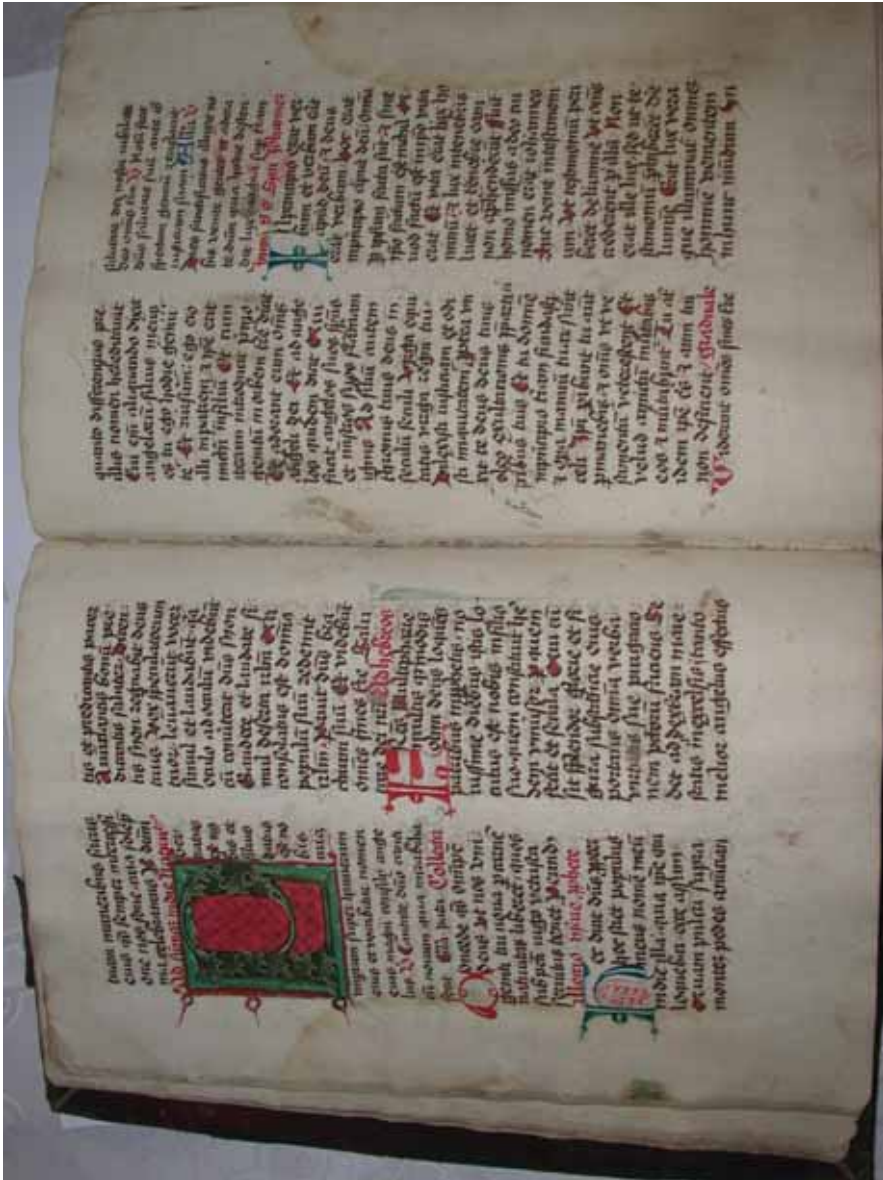
9. Trwają prace nad opracowaniem odnalezionych w Archiwum Parafialnym w Tuchowie archi-waliów dotyczących dziejów tamtejszej prepozytury benedyktyńskiej.

10. Ukończono prace nad przygotowaniem do druku pism dotyczących kasat autorstwa ks. Władysława Chotkowskiego.

1 Por. J. KRÓLIKOWSKI, *Sprawozdanie z prac w okresie od kwietnia do października 2013 r.*, „Hereditas Mona-steriorum”, 3, 2013, s. 454.

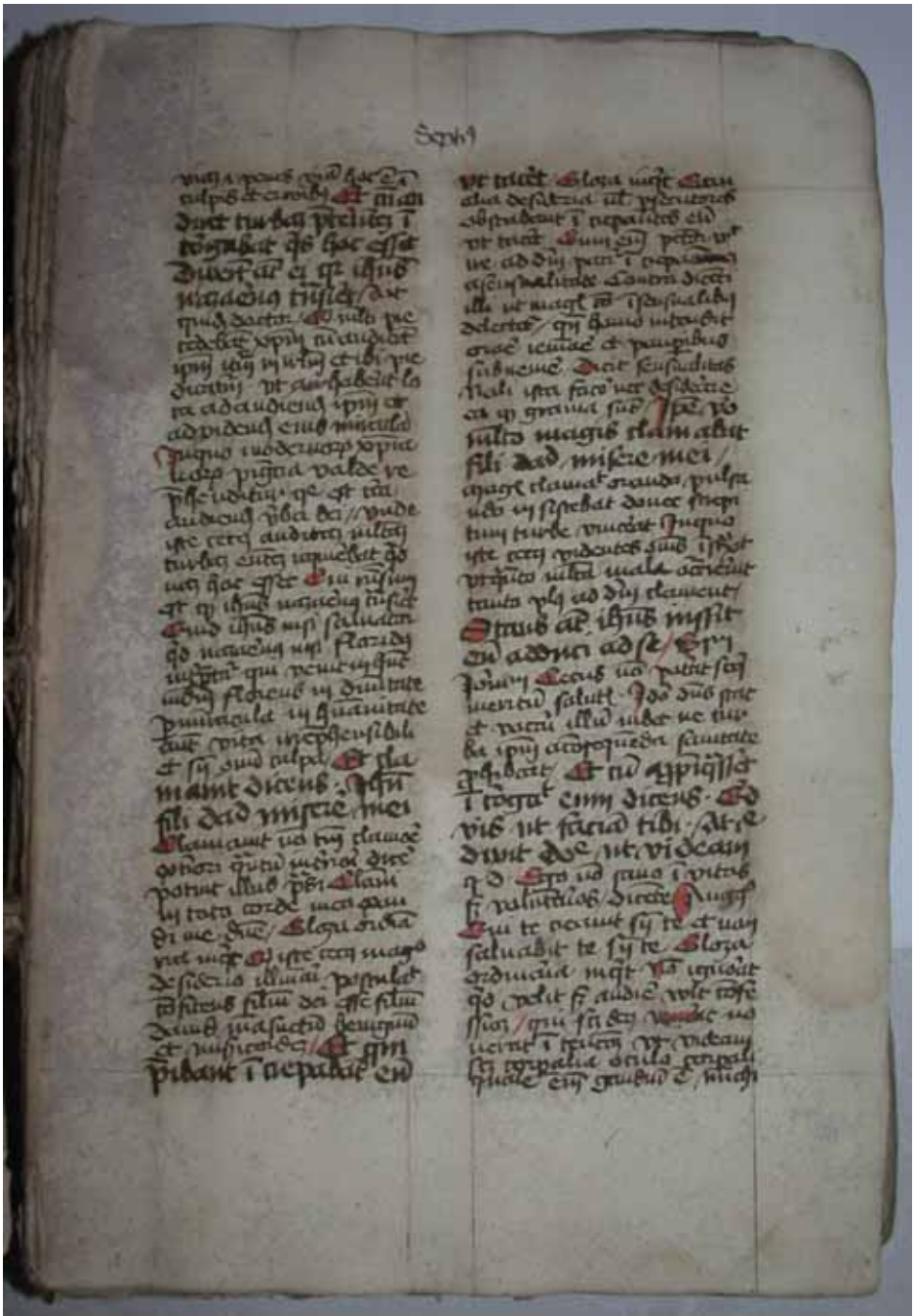
Ryc. 1. „Mszał krakowski”, początek XV w., oprawa. Fot. J. Kholikowski

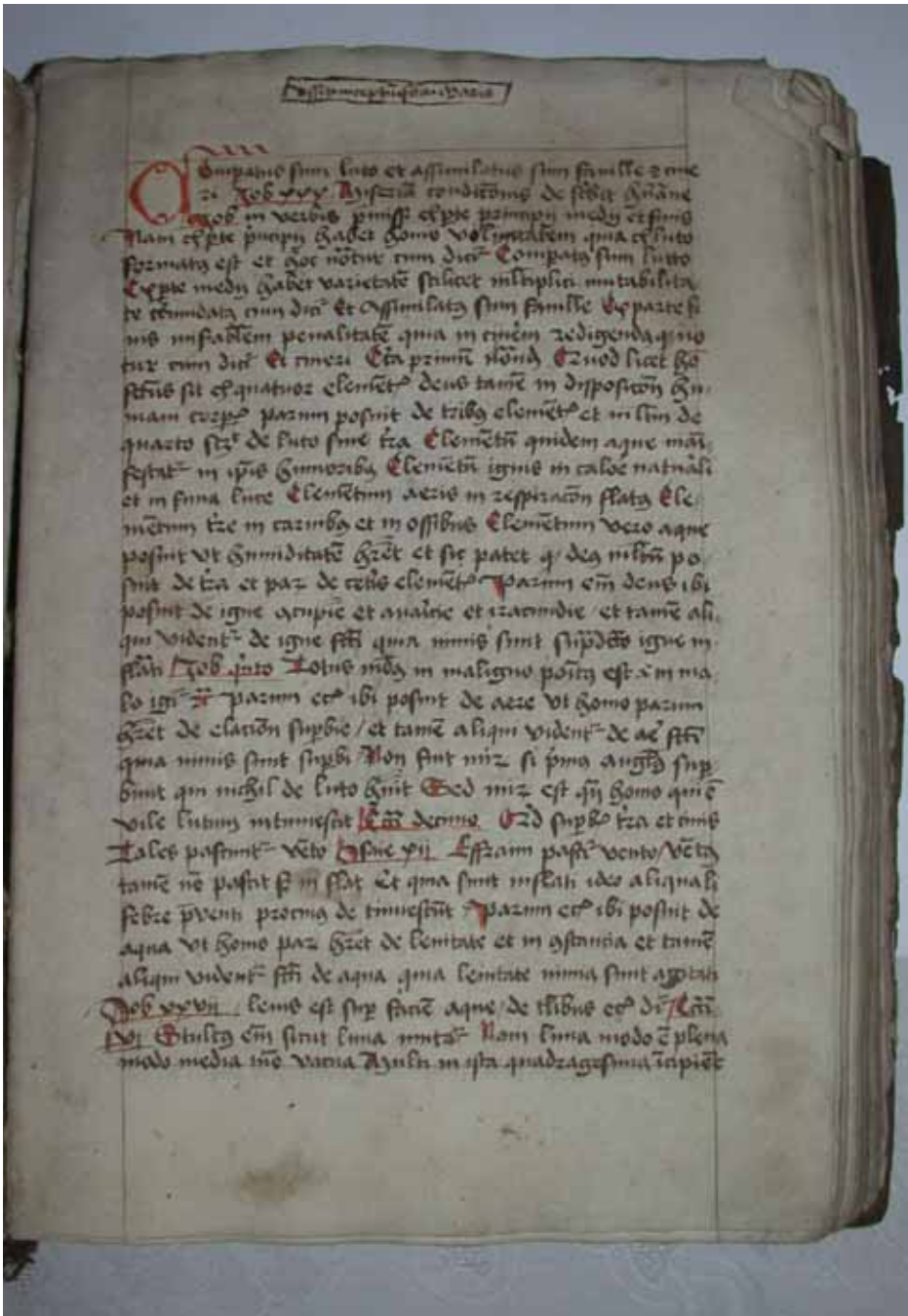
Ryc. 2. „Mszał krakowski”, początek XV w., karty z formularzem sumy na Boże Narodzenie. Fot. J. KRÓLIKOWSKI

Ryc. 3. Kodeks z kazaniami, około połowy XV w., oprawa. Fot. J. KROLIKOWSKI

Ryc. 4. Kodeks z kazaniem, około połowy XV w., karta wewnętrzna pierwszego woluminu. Fot. J. KRÓLIKOWSKI

Ryc. 5. Kodeks z kazaniemi, około połowy XV w., karta 1 drugiego woluminu. Fot. J. KRÓLIKOWSKI

Ryc. 6. Procesjonal, okolo potowy XVII w., k. 59v–60r. Fot. J. KRÓLIKOWSKI

PROCESSIONALIS
ORDINARIUM.
Antiphona

Ante Processionem. per annum. de consuetudine cantatur.

H *be* **I** *ec* est deus quia fecit Do-

minus *ho* *Do* *minus* *et* *placuit* *domino*

po puli sui respexit, & redemptus
iorem de alabastris. **RE.**

The image shows a manuscript page with three staves of musical notation. The notation consists of black square notes on red four-line staves. The text is written in a Gothic script. The first staff begins with a large initial 'H' and 'I'. The second staff has a large initial 'D'. The text is Latin, describing the processional antiphona. There are some handwritten annotations in red ink, including 'be' and 'ec' under the 'H' and 'I', and 'ho', 'Do', 'minus', 'et', 'placuit', 'domino' under the second staff. The page is aged and shows some wear.

Ryc. 7. Procesjonal, pierwsza połowa XVIII w., karta 1. Fot. J. KRÓLIKOWSKI